

Št. obrazca:

4.12.2025

Trajnostno kmetijstvo in podjetništvo: kako investirati v prihodnost hrane

Hrana in kmetijstvo sta v središču velikih izzivov: podnebne krize, izgube biotske raznovrstnosti, rastočih cen energentov in surovin. Evropska unija se na to odziva z **Evropskim zelenim dogovorom in strategijo »od vil do vilic« (Farm to Fork)** in želi preobraziti prehranske sisteme v bolj trajnostne, odporne in zdrave. https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en?utm

Za Slovenijo, kjer kmetijstvo predstavlja majhen, a strateško pomemben del BDP, je prehod v trajnostno kmetijstvo priložnost. Več kot 90 % kmetij je družinskih, večji del kmetijskih površin leži na območjih z omejenimi možnostmi za kmetovanje. V takšnem okolju se trajnostno kmetijstvo in podjetništvo dobro dopolnjujeta. Na eni strani imamo potrebo po bolj zeleni, lokalni in pravični oskrbi s hrano, na drugi strani pa podjetnike, investitorje in inovatorje, ki iščejo nove trge in projekte z dolgoročnim potencialom. <https://ekoconnect.org/wp-content/uploads/2025/07/Country-Report-Organic-SLOVENIA-EkoConnect-2022.pdf?utm>

Trajnostno kmetijstvo, skupna kmetijska politika (SKP oz. CAP) in slovenski strateški načrt

Trajnostno kmetijstvo je kmetovanje, ki poskuša hkrati zagotavljati dovolj kakovostne hrane, ohranяти in izboljševati naravne vire (tla, vodo, biotsko raznovrstnost), zmanjševati emisije toplogrednih plinov in prilagajati se podnebnim spremembam, omogočati dostojen dohodek in kakovost življenja kmetom. Trajnostno kmetijstvo je celovit pristop, od pridelave, predelave, logistike, pakiranja, prodaje, do prehranskih navad potrošnikov. V Sloveniji je okoli 11 % kmetijskih površin v ekološki pridelavi ali v procesu preusmeritve, kar je nekoliko nad povprečjem EU. [https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/13231?utm_source=Nova Skupna kmetijska politika 2023–2027](https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/13231?utm_source=Nova%20Skupna%20kmetijska%20politika%202023-2027) daje državam članicam priložnosti pri oblikovanju lastnih strateških načrtov. *V tem petletnem obdobju ima Slovenija proračun v višini 1,2 milijarde EUR.* Slovenija je svoj strateški načrt usmerila v trajnostno, tehnološko napredno in konkurenčno kmetijstvo s poudarkom na digitalizaciji. https://skp.si/en/cap-2023-2027?utm_source=

Priložnosti podjetništva v trajnostnem kmetijstvu

V trajnostnem kmetijstvu nastajajo številne podjetniške priložnosti, ki povezujejo kmetijstvo, prehrano, tehnologijo in storitve. Trajnostno naravnana kmetija lahko razvije:

- specializirano ekološko pridelavo (npr. zelišča, sadje, nišne kulture),
- dobro blagovno znamko (lokalnost, sledljivost, tradicija in inovativnost, butičnost),
- večkanalno prodajo (tržnice, spletne trgovine, naročniški zabojniki, sodelovanje z restavracijami in javnimi ustanovami),
- dopolnilne in povezovalne dejavnosti (turizem, predelava, izobraževanja).
- mikro predelavo (sokovi, fermentirani izdelki, rastlinski napitki, specialne moke, pripravljeni obroki),
- predelavo »nepopolnih« ali presežnih surovin v nove izdelke (upcycling hrane),
- trajnostno embalažo in rok uporabe brez dodatnih konzervansov.

Tu se podjetništvo izraža v poslovnem modelu: kako ustvariti višjo dodano vrednost na hektar in ne le večje količine na hektar. Evropske smernice za trajnostne prehranske sisteme spodbujajo ravno takšne inovacije – zmanjševanje zavržene hrane, višjo učinkovitost in krožnost. https://agrinfo.eu/book-of-reports/overview-eu-farm-to-fork-and-green-deal-initiatives/?utm_source=

Digitalizacija odpira prostor podjetništvu in trajnostnemu kmetijstvu s kratkimi dobavnimi verigami:

- platforme za neposredno povezovanje kmetov in potrošnikov (digitalne tržnice),
- sistemi sledljivosti in transparentnosti (npr. QR kode, blockchain sledljivost),
- logistične rešitve za lokalno hrano (zbirni centri, hladna veriga za kratke razdalje).

V Evropi nastaja vedno več agri-food startupov, ki razvijajo digitalne rešitve za povezovanje kmetov, trgovin, restavracij in gospodinjstev. https://agritechdigest.com/where-european-agritech-startups-are-getting-capital/?utm_source=

Področje agrotehnologija in inovacij je zanimivo na naslednjih področjih:

- senzorika in precizno kmetijstvo (merjenje vlage, hranil, bolezni),

- robotika in avtomatizacija (npr. robotsko okopavanje namesto herbicidov),
- programska oprema za upravljanje kmetij,
- inovativni sistemi pridelave (vertikalne farme, hidroponika, akvaponika),
- nove beljakovine (rastlinski proteini, fermentacija).

Te tehnologije zmanjšujejo rabo virov, hkrati pa povečujejo kakovost in stabilnost pridelave, kar je zanimivo tako za kmete, vlagatelje in potrošnike. https://link.springer.com/article/10.1007/s40812-025-00355-2?utm_source=

EIT Food in investiranje v agrifood startupe

EIT Food, ki je ena od devetih inovacijskih skupnosti, ki jih je ustanovil Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo (EIT), in je največja in najbolj dinamična svetovna skupnost za inovacije na področju hrane in pospešuje inovacije za vzpostavitev prehranskega sistema, primerne za prihodnost, ki proizvaja zdravo in trajnostno hrano za vse. Neodvisne analize vlaganj v programe EIT Food kažejo, da vsak evro, vložen v njihove vodilne programe za podjetništvo, na 15-letni horizont ustvari približno 13 evrov ekonomskih, okoljskih, družbenih in zdravstvenih koristi. https://www.eitfood.eu/news/every-euro-invested-in-eit-foods-flagship-entrepreneurship-programmes-generates-a-13-return-over-15-years?utm_source= To ne pomeni, da bo vsak startup tako uspešen, kaže pa to, da so sistematična vlaganja v inovacije na področju hrane lahko izjemno učinkovita, če imajo jasno strategijo, podporno okolje in dostop do trga. EIT Food je v sodelovanju s CPOEF in Ekonomsko fakulteto Univerze v Ljubljani, ponovno izvajal program EWA – Empowering Women in Agrifood. <https://www.eitfood.eu/projects/ewa-empowering-women-in-agrifood#:~:text=Empowering%20Women%20in%20Agrifood%20%28EWA%29%20is%20a%20pioneer,welcome%20130%20talented%20female%20entrepreneurs%20from%2013%20countries.>

Program je podprl 10 podjetnic na področju agroživilskega sektorja, pri razvoju njihovega podjetja ali podjetniške ideje. Program je osredotočen na zmanjšanje razlik med spoloma v podjetništvu, posebej v agroživilskem sektorju, kjer ženske le redko zasedajo vodilne položaje. Izbrane udeleženke v šestmesečnem obdobju prejmejo podporo za razvoj svoje poslovne ideje. Podpora vključuje različna izobraževanja in mentorstva, ki potekajo v slovenskem jeziku. Omogočen jim je dostop do mreže vlagateljev in strokovnjakov, kar jim pomaga razviti podjetniško idejo ali pa obstoječe podjetje dvigniti

na naslednjo raven. Udeleženske lahko osvojijo do 10.000 EUR nagrade. Več informacij na:
<https://www.cpoef.si/program-ewa-drugic-v-sloveniji/>

Primer odlične prakse: Aleš Čadež — evropski mladi kmet z vizijo

Na 11. Evropskem kongresu mladih kmetov, ki je potekal novembra 2025 v Bruslju, je Aleš Čadež kot prvi Slovenec prejel prestižni naziv Najboljši evropski mladi kmet (European Young Farmer of the Year) projekt pa je bil prepoznan kot najboljši projekt energetske učinkovitosti. Čadež je v sodelovanju s slovenskim podjetjem razvil stroj Lavrih Field Planter — sadilec, zasnovan za sistem sajenja sadik v papirnate lončke (t. i. sistema "Paperpot"). Ta sistem močno zmanjša porabo substrata, vode in prostora ter hkrati omogoča sajenje do 30.000–50.000 sadik na uro, brez težke mehanizacije in minimalno energijsko porabo. Lončki, ki se razgradijo v tleh, odpravljajo potrebo po plastični embalaži in zmanjšujejo odpadke. To je primer odlične prakse trajnostnega kmetijstva in podjetništva, ki prispeva k bolj trajnostni pridelavi in manjši okoljski obremenitvi. https://www.kgzs.si/novica/najboljsi-evropski-mladi-kmet-je-slovenec-ales-cadez-2025-11-20?utm_source

Zaključek

Investiranje v prihodnost hrane je investiranje v prihodnost družbe. Trajnostno kmetijstvo je nujen odgovor na realne pritiske: podnebne spremembe, draginjo virov, zdravstvene izzive in geopolitične napetosti. Za Slovenijo je ključ, da prepozna svoje prednosti – raznolikost krajine, tradicijo, znanje in močno mrežo lokalnih pobud – ter jih poveže z evropskimi in globalnimi trendi podjetništva in trajnostnega razvoja. Investiranje v trajnostno kmetijstvo in podjetništvo je tudi odločitev o tem, kakšen prehranski sistem želimo zapustiti naslednjim generacijam.

Literatura in viri:

- viri so navedeni v besedilu članka

Inkubator d.o.o. Sežana

mag. Jožica Sofia Andrini